

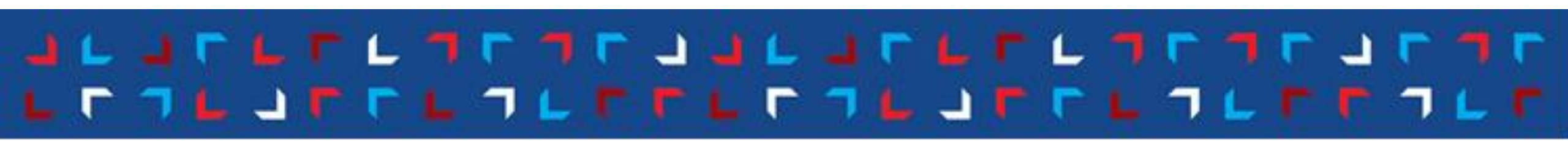
Knihovny ve světle standardů a norem

(co znát v rámci předprojektové přípravy)

PhDr. Marie Šedá

Brno 2018

Toto dílo je licencováno pod licencí
Creative Commons - Uvedte původ -
Nevyžívejte komerčně [CC BY-NC 3.0 CZ].

4 DŮLEŽITÉ PROSTORY KNIHOVEN

SPOLEČENSKÝ PROSTOR

VÝMĚNA ZKUŠENOSTÍ, ZNALOSTÍ, SETKÁVÁNÍ VE SKUPINÁCH, MOŽNOST DISKUZÍ A SDÍLENÍ MYŠLENEK

TICHÝ PROSTOR

TRADIČNÍ SLUŽBY, STUDOVNY, MÍSTO PRO SOUSTŘEDĚNÍ MYŠLENEK, STUDIUM BEZ ROZPTYLOVÁNÍ

TVŮRČÍ PROSTOR PRO INOVACE

VOLNÝ PŘÍSTUP K TECHNOLOGIÍM, PRÁCE NA PROJEKTECH AJ.

NEUTRÁLNÍ A DŮVĚRYHODNÝ PROSTOR PRO VEŘEJNOST

ŠIROKÝ ZÁBĚR SLUŽEB PRO VŠECHNY VĚKOVÉ SKUPINY, ODBORNÉ ZÁZEMÍ PRO PROFESIONÁLY, PROSTORY PRO MLÁDEŽ, RODINNÝ PROSTOR, KOMUNITNÍ PROSTOR

4 DŮLEŽITÉ
VĚCI,
KTERÉ UŽIVATELÉ
CHTĚJÍ
OD KNIHOVNY

DOBŘÝ KNIHOVNÍ FOND

VHODNÁ PROVOZNÍ DOBA

**ZÁKLADNÍ KNIHOVNÍ SLUŽBY
ZDARMA**

**POMOC KNIHOVNÍKŮ –
REFERENČNÍ SLUŽBY**

A CO
UŽIVATELÉ
ČTENÁŘI
NÁVŠTĚVNÍCI
KNIHOVEN?

Češi jako čtenáři - Výzkum 2018

METODOLOGIE

Výzkum byl realizován prostřednictvím internetového sběru (CAWI), respondenti byli vybíráni z databáze dodané klientem.

CÍLOVÁ SKUPINA

Obecná populace
15+

TERÉNNÍ SBĚR

Terénní sběr dat proběhl v době od května do června 2018.

VZOREK

Analýza dat byla provedena na vzorku 2007 respondentů.

VÝBĚROVÉ ZNAKY

Výběrové a vážící kvóty: kříženě pohlaví a věk, vzdělání, kraj a velikost místa bydliště. Váhy jsou v rozmezí 0,5 – 2,1.

KVALITA

Dodržujeme standardy ESOMAR a SIMAR

Spokojenost s knihovnami

86 %

Čtenářů je spokojeno
s nabídkou knih
a služeb

Základ: V minulém roce navštívili
nějakou veřejnou knihovnu, N=570

Proč už nejste čtenářem knihovny

40 %
Nemám čas
chodit

28 %
Nemám
důvod proč

20 %
Raději si
knihy kupuji

Základ: Dříve navštěvovali knihovnu, ale v minulém
roce ji už nenavštívili, N=803

Proč jste nikdy nebyl/a čtenářem knihovny

47 %
Nemám
důvod proč

32 %
Nemám čas
chodit

14 %
Raději si
půjčuji
od přátel

Základ: Nikdy nenavštívili knihovnu, N=634

Návštěvy knihovny v minulém roce

Ne, ani jsem ji nikdy
nenavštěvoval/a
32 %

Ano
28 %

Ne, ale dříve jsem
ji navštěvoval/a
40 %

Základ: Celý vzorek, N=2007

Nejvyužívanější služby

87 % Půjčování knih

25 % Půjčování časopisů

19 % Možnost využít
čítárny a studovny

Základ: V minulém roce navštívili
nějakou veřejnou knihovnu, N=570

Co by mohly knihovny nabízet

37 % Občerstvení, kavárnu

26 % Informace o nových knihách

25 % Prodej knih

24 % Kulturní pořady

22 % Besedy o knihách

Základ: Celý vzorek, N=2007

Co preferují ... mladí lidé

- občerstvení, kavárna
- přístup ke službám knihovny prostřednictvím webové stránky
- zasílání dokumentů a kopií elektronicky, přes internet

Co by přitáhlo nečtenáře?

- nabídka atraktivních knih
- vyhledávání v databázích elektronických informačních zdrojů
- půjčování elektronických knih přes internet

Co preferují... muži?

- regionální informace, tisk, knihy o regionu
- vyhledávání v databázích elektronických informačních zdrojů
- zasílání dokumentů a kopií elektronicky, přes internet
- jiné služby

Co muže netáhne?

- besedy o knihách
- kulturní pořady
- občerstvení, kavárna
- informace o nových knihách
- prodej knih ...

Co preferuje... starší generace

- besedy o knihách
- kulturní pořady
- vzdělávací pořady, počítačová gramotnost
- informace o nových knihách
- regionální informace, tisk, knihy o regionu

O co příliš nestojí?

- občerstvení, kavárnu
- prodej knih
- přístup ke službám knihovny prostřednictvím webové stránky
- vyhledávání v databázích elektronických informačních zdrojů
- zasílání dokumentů a kopií elektronicky, přes internet

PTEJME SE

Víme, proč chceme vytvořit nové
prostory?

A pro koho – kdo je naší cílovou skupinou?

Jaká je role knihovny v rámci jejího okolí?

Máme koncepci rozvoje knihovny?

Známe potřeby našich klientů?

Jak a na jaké úrovni by měli knihovníci,
zřizovatelé a architekti spolupracovat?

HLAVNÍ ROZCESTNÍK

Informace pro knihovny

Nacházíte se zde: Úvod > Odborné činnosti > Výstavba a rekonstrukce knihoven

Výstavba a rekonstrukce knihoven

- Dotazník IFLA pro hodnocení budov knihoven (.doc)
- Průzkum prostorového a technického vybavení veřejných knihoven
- Shrnutí hlavních výsledků průzkumu prostorového a technického vybavení veřejných knihoven České republiky z roku 2016 (.pdf)
- Průzkum prostorového a technického vybavení veřejných knihoven České republiky 2016 (.pdf)
- Výstavba a rekonstrukce knihoven (databáze staveb)
- Nová budova NK ČR a mezinárodní architektonická soutěž
- Budovy evropských národních knihoven (fotogalerie The European Library)
- Knihovny a architektura (Knihovny bez bariér)

- Odborné činnosti
- Procesy v knihovně
- Elektronické informační zdroje
- Výstavba a rekonstrukce knihoven
 - Technická zpráva ISO
 - Průzkum prostorového a technického vybavení veřejných knihoven ČR
- eKnihy
- Automatizované knihovnické systémy
- Čtenářství
- Práce s dětmi a mládeží
- Měření výkonu a kvality v knihovnách
- Školní knihovny

Norma ISO/TR 11219 - Kvalitativní podmínky a základní statistiky pro budovy knihoven – Plocha, funkčnost a design

TECHNICKÁ NORMALIZAČNÍ INFORMACE

ICS 01.140.20

Listopad 2014

**Informace a dokumentace – Kvalitativní podmínky
a základní statistika pro budovy knihoven –
Plocha, funkčnost a design**

**TNI
ISO/TR 11219**

01 3715

Information and documentation – Qualitative conditions and basic statistics for library buildings – Space, function and design

Information et documentation – Conditions qualitatives et statistiques fondamentales pour bâtiments de bibliothèques –
Espaces, fonctions et conception

Tato technická normalizační informace přejímá dokument informativního charakteru, technickou zprávu ISO/TR 11219:2012, vypracovaný v souladu se směrnicemi ISO/IEC, část 1. Překlad byl zajištěn Úřadem pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví.

Brno 2018

Co tam najdeme?

Plánování budov knihoven

Prostory pro speciální služby

Prostor pro uživatelská místa

Prostory pro akce a výstavy

Výpůjční prostory

Prostory pro referenční a informační služby

Prostory pro sbírky

Prostory pro zaměstnance knihovny

Technické náležitosti budovy

Skladovací podmínky

Systémy dopravníků

Bezpečnostní a ochranné systémy

Světlo a osvětlení

Akustické podmínky

Konstrukce podlahy a krytiny

Volný výběr

Bezbariérová budova

... a kluci vylezli na břehu velkého jezera. Ale to zatím nebylo vidět, protože vsude, kam dohlédli, byly ve vysokých hromadách složeny časopisy a noviny, stovnané pěkně podle čísel a svázané provázky podle ročníků. Velryba byla nejen moudrá, ale i pořádná. Možná že právě proto, že byla pořádná, byla tak moudrá.

„Už jsme tu,“ řekli kluci, „tady ona někde bude, asi za těmi novinami. Musíme pozdravit. Jak se zdraví velryby? Nevíte?“

„Nevíme,“ povzdychli si všichni, „ale jistě nějak krásně. Nemůžeš přeci říci nazdar, velrybo!“

... „Kluci, já mám nápad,“ vykřikl třetí. „Vědomosti k moudrosti!“

„To je správné, to by mohlo být napsáno na škole. Ale je to krásné, tak to tekne.“

... Před nimi se objevila hlava velikánské velryby, šedo zelené, s modrými očima, na kterých měla velké brýle. Ani nebylo příliš poznat, že jsou udělaný z bicyklu, protože neměly ani řídítka, ani zvonek.

Vzdu v dálce bylo vidět velrybí ocas a ještě trochu dále v modré dálce les a všude kolem jezera.

„Čím vám mohu posloužit pánové,“ tekla zdvořile velryba, která měla tak silné brýle, že myslila, že kluci jsou velcí.

... „Vyzkoušením,“ vykřikl kluci, „vyzkoušením na vysvědčení.“

... „A co nevíte, prosím?“ se zájmem se ptala velryba.

„My nevíme, že víme všechno, ale nevíme co,“ řekli kluci.

„To je dosti zvláštní,“ podivila se velryba, „mohli byste mi to bližší vysvětlit?“

„Ale ano, je to docela jednoduché,“ říkali hoši, „my něco víme, vlastně hodně víme, víme všechno - ale nevíme, co všechno víme, víte.“

Jiří Trnka, Zahrada

Doporučení pro výstavbu, rekonstrukci a zařizování knihoven zřizovaných a/nebo provozovaných obcemi ČR - 2012

Doporučení pro výstavbu, rekonstrukci a zařizování knihoven zřizovaných a/nebo provozovaných obcemi na území České republiky

**Doporučení
pro výstavbu, rekonstrukci a zařizování
knihoven zřizovaných a/nebo provozovaných
obcemi na území České republiky**

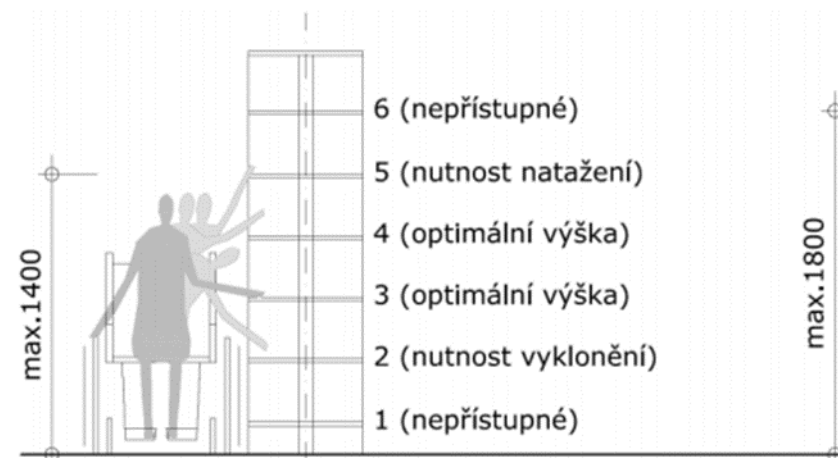
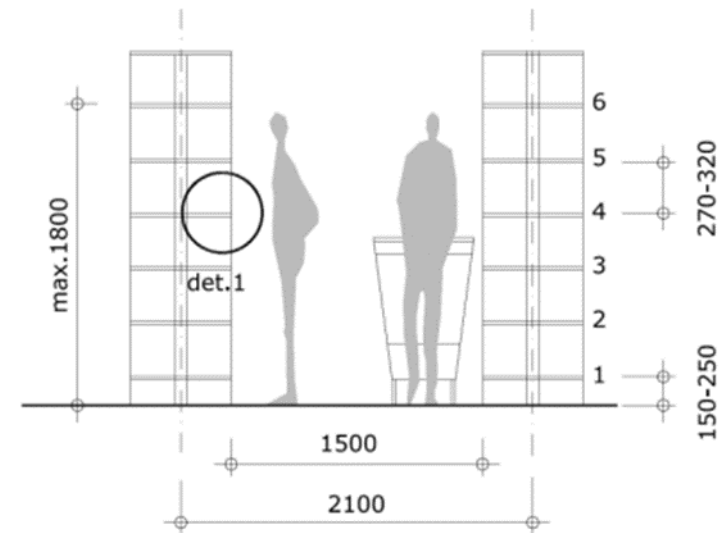
Vydal: Národní knihovna České republiky
Knihovnický institut

Datum vydání: 2012

Zpracovatel: v gesci Národní knihovny České republiky

Vypracoval: Atelier ATREA spol. s r.o.
Architektonický a inženýrský atelier Praha
Vlastislavova 11, 140 00 Praha 4

Odborná spolupráce: PhDr. Ladislav Kurka
PhDr. Vít Richter

Obsah

Urbanistické zásady

Architektonické a stavební řešení

Technická zařízení budov a hygienické podmínky

Typologie prostor, funkční a provozní uspořádání

Typy pracovišť, nábytkové a přístrojové vybavení a jeho technické podmínky

Informační technologie v knihovně

Orientační systém

Příklady architektonických řešení

Postup při přípravě stavby

Brno 2018

Klíčové otázky při navrhování budov knihoven - IFLA

Co tam najdeme?

Přípravné práce a výzkum

Průzkum literárních pramenů

Prohlídky, návštěvy knihoven

Průzkumy potřeb uživatelů

Spolupráce

Vize

Teoretická východiska

Funkčnost a flexibilita

Specifikace budovy a projektový záměr

Prostorové potřeby

Způsob odhadu prostorových potřeb

Výpočty

Komunikace

Komunikace s architektem

Interdisciplinární komunikace

literatura

spolupráce

prohlídky
knihoven

průzkumy
potřeb

Dotazník - budova knihovny (charakteristika – provoz – hodnocení)

VŠEOBECNĚ

- Základní údaje o knihovně, statistika
- Poloha, umístění
- Dostupnost
- Udržitelnost
- Bezpečnost a ochrana
- Flexibilita

BUDOVA

- Vstupní prostor
- Materiály
- Podlahy
- Stropy
- Akustika
- Okna
- Osvětlení
- Nábytek
- Vytápění, větrání, klimatizace
- Elektroinstalace a datová síť
- Data
- Zdravotní instalace

SLUŽBY

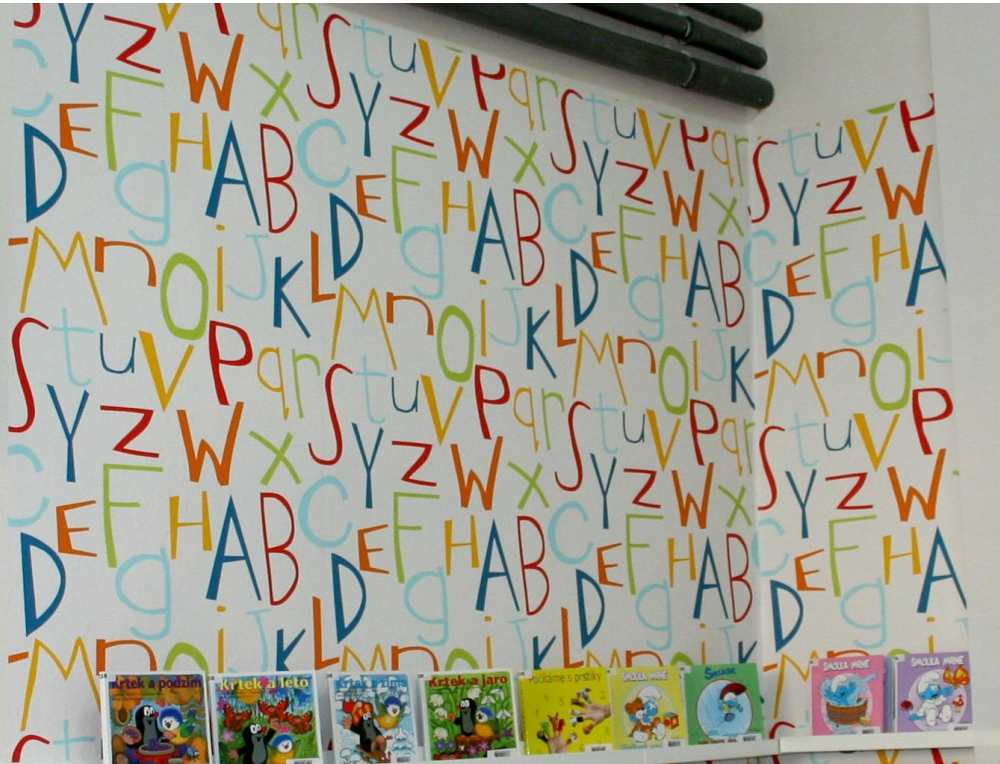
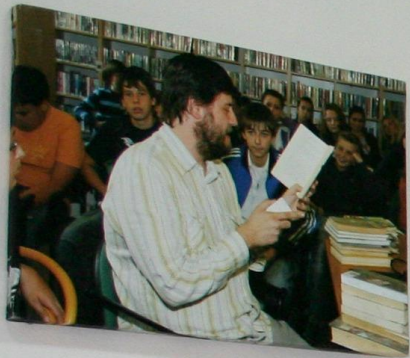
- Oblast služeb
- Skladování
- Prostory pro uživatele
- Dětská zóna
- Mladí dospělí
- Prostor pro zaměstnance
- Automatizace
- Údržba

Ladislav Kurka – Architektura knihoven

- Vývoj architektury knihoven
- Budova
- Interiér
- Stavby českých knihoven
- Knihovnu stavět

STANDARDY (METODICKÉ POKYNY)

Metodické pokyny Ministerstva kultury

- [Metodický pokyn](#) Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky
 - Č.j. MK 59158/2011
- [Metodický pokyn](#) Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci
 - Č.j. MK 674102014

Metodické pokyny Ministerstva kultury

- Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky
 - Č.j. 53667/2017
- Podněty knihovnická veřejnost, pracovní komise, konzultace s odbornou veřejností, právní úpravy MK, vyjádření AK, SMO, SPOV.

STANDARD PRO DOBROU KNIHOVNU

Standard pro dobrou knihovnu

Metodický pokyn Ministerstva kultury
k vymezení standardu veřejných
knihovnických a informačních služeb
poskytovaných knihovnami zřizovanými
a/nebo provozovanými obcemi
a kraji na území České republiky

SLUŽBY KNIHOVEN KNIHOVNÁM

Služby knihoven knihovnám

Krajské programy regionálních
funkcí na podporu knihoven

STANDARD PRO DOBRÝ KNIHOVNÍ FOND

Standard pro dobrý knihovní fond

Metodický pokyn Ministerstva kultury
k vymezení standardu doplňování
a aktualizace knihovního fondu pro knihovny
zřizované a/nebo provozované obcemi
na území České republiky

MINISTERSTVO
KULTURY

Společnost
SMO
ČESKÉ REPUBLIKY

CO ŘÍKAJÍ
STANDARDY?

Standard pro dobrou knihovnu

Metodický pokyn Ministerstva kultury
k vymezení standardu veřejných
knihovnických a informačních služeb
poskytovaných knihovnami zřizovanými
a/nebo provozovanými obcemi
a kraji na území České republiky

Standard pro dobrou knihovnu

- 2005
 - základní standardy
 - provozní doba, knihovní fond – financování, knihovní fond - přírůstek, dostupnost knihovny, studijní místa, internetová místa
- 2011
 - rozšíření
 - plocha knihovny, webové stránky, OPAC, vzdělávání knihovníků, měření spokojenosti uživatelů
- 2018
 - návrh
 - Kvalifikace a vzdělávání pracovníků knihovny, personální zajištění, kulturní, vzdělávací a komunitní aktivity knihoven

Kulturní, vzdělávací a komunitní aktivity knihoven

- Kulturní, vzdělávací a komunitní aktivity knihovny jsou ovlivněny místem, ve kterém knihovna působí.
- Provést **analýzu potřeb místní komunity** a knihovnu proměnit v místo vzdělávání, setkávání, poznávání a spolupráce komunit.
- Využívat celostátních aktivit podporovaných profesními organizacemi.

Služby knihoven knihovnám

Krajské programy regionálních
funkcí na podporu knihoven

Služby knihoven knihovnám

- 2005
 - 7 základních standardů
- 2014
 - Úprava obsahu standardů (např. v poradenství metodická pomoc při zajištění komunitních aktivit)
- 2018
 - **Zásadní změny:**
 - Úloha knihovny pověřené výkonem RF, úloha zřizovatele knihovny, úloha obsluhované knihovny
 - **Nový standard**
 - Podpora kulturních, vzdělávacích a komunitních aktivit

Úloha zřizovatele obsluhované knihovny

- Zajišťuje vhodné prostory a interiérové vybavení odpovídající hygienickým a provozním normám pro činnost knihovny v obci, případně provádí drobné stavební úpravy a rekonstrukce prostor knihovny .
- Zabezpečuje moderní technické vybavení a podmínky k zavádění nových technologií a knihovnicko-informačních služeb.
- Podporuje komunitní aktivity knihovny a spolupráci s jinými organizacemi v místě.

Standard pro dobrý knihovní fond

Metodický pokyn Ministerstva kultury
k vymezení standardu doplňování
a aktualizace knihovního fondu pro knihovny
zřizované a/nebo provozované obcemi
na území České republiky

MINISTERSTVO
KULTURY

Společnost
SMO
ČESKÉ REPUBLIKY

Standard pro dobrý fond

- Cílem je zlepšení rozsahu, obsahu a kvality KF.
- Standard vymezuje základní parametry pro budování KF z hlediska objemu, obsahu i finančního zajištění.
- Obecně ve veřejných knihovnách zřizovaných a/nebo provozovaných obcemi (do 40 tis. obyvatel, ostatní knihovny jej uplatní přiměřeně).
- Navazuje je na předchozí metodická doporučení.
- Klade si za cíl harmonizaci českého prostředí s mezinárodními doporučeními IFLA.

Zásady tvorby KF

- vycházejí z potřeb obyvatel dané obce
- knihovna by měla mít dokument zabývající se obsahem a rozsahem KF (interní směrnice) a zohlednit tyto aspekty:
 - složení obyvatel, věkovou a vzdělanostní struktury
 - podmínky v místě (školy, firmy, spádovost obce, národnostní složení)
 - kvalitu, aktuálnost a rozsah stávajícího KF
 - zapojení knihovny do RF
 - služby a fondy knihoven v blízkém okolí
 - ...

- Knihovny mají **investovat do svých fondů**
- Poskytovat **pravdivé informace** z různých zdrojů
- Nekupovat „za každou cenu“ levné publikace bez kvalitního obsahu
- Nepřijímat „za každou cenu“ dary bez ohledu na zaměření knihovny
- Pravidelně aktualizovat své fondy

Dobrý knihovní fond

- kvalitní fond jako základ poskytování relevantních a ověřitelných informací
- v případě, že knihovny nenabídnou tištěné zdroje nebo kvalitní elektronické zdroje, uživatelé hledají náhodně na internetu – googlují ☹
- nabízet MVS, odborné databáze a pomáhat při vyhledávání informací
- knihovník jako osobní asistent

Zlatý fond literatury pro knihovny

- součástí Standardu pro dobý fond je doporučený seznam literatury, tzv. [Zlatý fond české a světové literatury pro fondy veřejných knihoven](#)
- jde o díla, která doporučují odborníci na literaturu pro děti i dospělé
- fond reprezentuje tradice domácí a světové kultury, díla, která by měla být zastoupena v základním knihovním fondu každé veřejné knihovny
- seznam 1 303 klasických děl

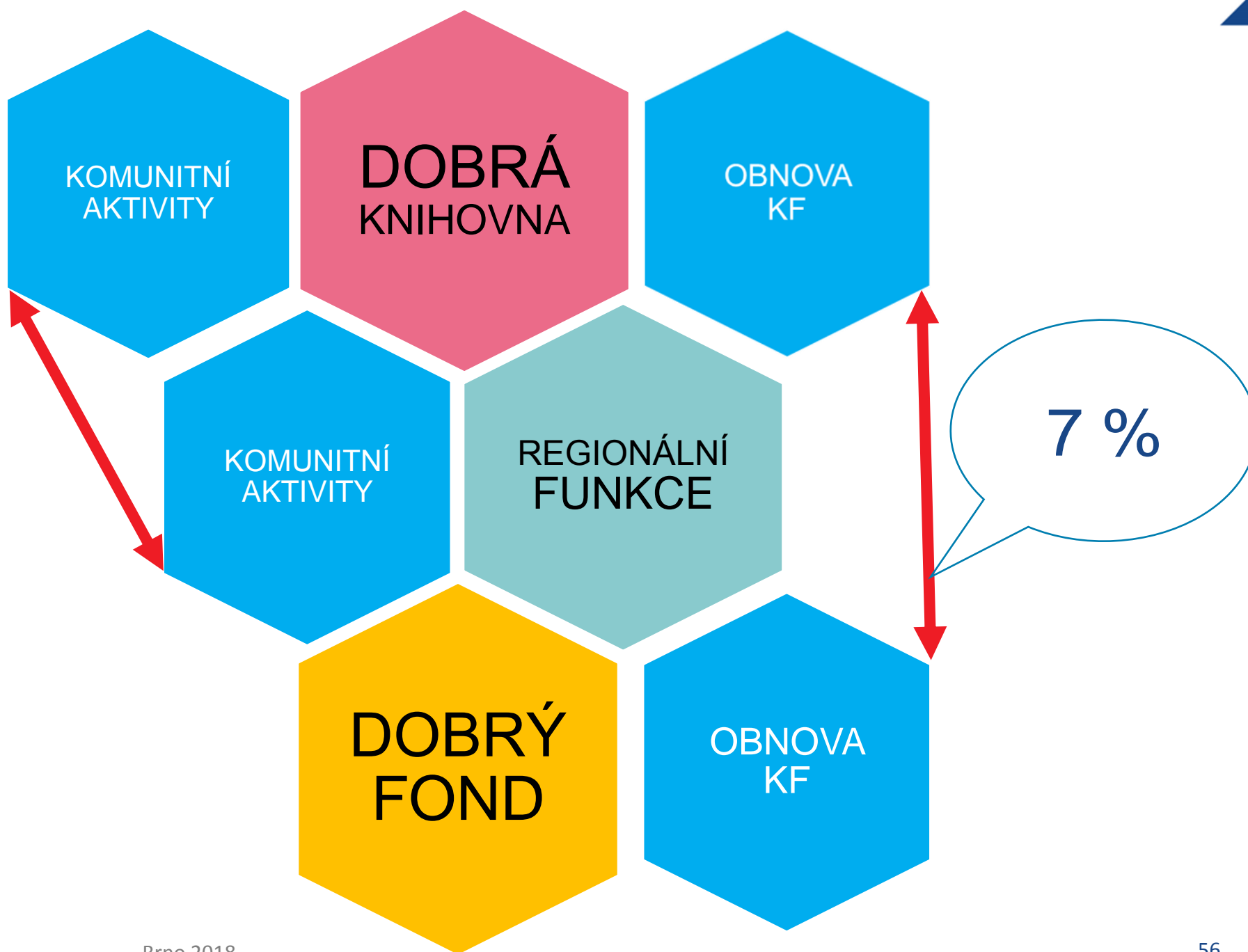
Zlatý fond české literatury – 353 titulů

Zlatý fond světové literatury – 450 titulů

Zlatý fond literatury pro děti a mládež – 500 titulů

PROPOJENÍ STANDARDŮ

NEZAPOMÍNEJME
NA DALŠÍ
STANDARDY

Handicap Friendly a Rovný přístup

Standard Handicap Friendly

- Metodická příručka pro práci s uživateli s postižením

Rovný přístup. Knihovna přátelská k seniorům.

- Metodická příručka pro práci knihoven se seniory

Národní knihovna České republiky
Knihovnický institut

Rovný přístup Standard Handicap Friendly

Metodická příručka pro práci knihoven
s uživateli s postižením

Sekce služeb osobám se specifickými potřebami SKIP ČR

Národní knihovna České republiky
Knihovnický institut

Rovný přístup Knihovna přátelská k seniorům

Metodická příručka pro práci
knihoven se seniory

Sekce 60+ SKIP ČR

NOVINKY ROKU 2018

Na co se můžeme těšit?

- Novelizace standardů
 - Služby knihoven knihovnám
 - Standard pro dobrou knihovnu
- Připravuje se
 - Metodická příručka pro práci knihoven se sociálně vyloučenými a sociálním vyloučením ohroženými skupinami uživatelů

Libraries change lives

Moravskoslezská
vědecká knihovna
v Ostravě

Příspěvková organizace
Moravskoslezského kraje

Knihovny ve světle standardů a norem

PhDr. Marie Šedá

Brno 2018

